

Бобрышева Н. М.

ПОНЯТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО МОРСКОГО ОФИЦЕРА

В статье обосновано понятие профессиональной компетентности будущего морского офицера с помощью категориального анализа субподрядных терминов «будущий морской офицер», «профессиональная компетентность», «компетентность». Также автор соотносит смежные понятия профессиональной компетентности и готовности к профессиональной деятельности. Понятие профессиональной компетентности детерминировано автором как комплексное, интегрированное личностное образование, включающее развитую мотивационную сферу, осознанные профессиональные знания, сформированные умения и навыки межличностного общения в поликультурной среде на профессиональном уровне.

Ключевые слова: будущий морской офицер, профессиональная компетентность, компетентность, готовность к профессиональной деятельности.

Bobrysheva N. M.

DEFINITION OF FUTURE MARITIME OFFICER'S PROFESSIONAL COMPETENCE

Nowadays shipping is the most globalized industry in the world. In fact, nearly 150 nationalities are recorded on seafarers' supply lists. Crewmembers need to communicate with each other, with other ships, shore authorities such as Vessel Traffic Services, Port State Control and security inspections, pilots and vessel servicing the ship, such as tugs and bunkering craft. In such multi-national crew seafarers may have communication and behavioral problems both at work and off duty that can affect ship safety, pollution prevention and security. That is why aspect of maritime officer's professional competence is become a great problem. This paper describes different researches in professional competence issues and seeks to explain the value of it. Also, in the article the concept of maritime officer's professional competence is analyzed. It was done using categorical analysis of such subterms, like «a future maritime officer», «professional competence», «competence». Also the author describes such related concepts as professional competence and readiness for professional work. The concept of professional competence is determined by the author as complex personal formation, including developed motivational sphere, conscious professional knowledge, skills and formed interpersonal skills in a multicultural environment at a professional level. The latest researches' analyze shows that this issue has attracted increasing attention from Ukrainian scientists such as S. Amelina, G. Varvaratshka, S. Voloshinov, O. Hurenkova, S. Kozak, M. Kulakova, R. Grishkova, I. Sokol. Various aspects of the maritime seafarers' professional competence were highlighted in the works of foreign scientists B. Johnson, T. Koester, M. Prohulyaky, E. Noble, D. Melinh, O. Olsen, J. Hork, V. Short.

Keywords: future maritime officer, professional competence, competence, readiness.

УДК 378.147

Боднарюк Л. Л.*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОВЛЕННЯ
МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-ІНОКОМУНІКАНТІВ

У статті визначено поняття «професійно орієнтоване мовлення», теоретично обґрунтовано проблему його формування у студентів-іноземців медичних ВНЗ. Проаналізовано особливості структурних компонентів рівня сформованості фахового мовлення майбутніх медиків – змістового, мотиваційного та особистісно-діяльнісного. Розглянуто необхідні організаційно-педагогічні умови забезпечення професійно орієнтованого мовлення студентів-медиків та етапи його реалізації. Процес формування оптимального рівня фахово-комунікативної компетентності іноземних студентів презентовано через поетапне засвоєння ними загальних та спеціальних знань, професійно-комунікативних умінь і навичок.

Ключові слова: професійно орієнтований, лікарі-інокомуніканти, мовленнєвий, комунікативний, оптимальний рівень.

© Боднарюк Л. Л.

Професія лікаря належить до того виду діяльності, який передбачає наявність у її представників високого рівня комунікативної компетентності. Тому володіння професійним мовленням є одним з основних показників не лише мовної, а й загалом фахової підготовки майбутніх лікарів. У контексті проблеми навчання професійного мовлення великого значення набувають методи та технології навчання, які застосовуються викладачем на заняттях з української мови як іноземної.

Для вітчизняної та зарубіжної науки проблематика дослідження формування професійно орієнтованого мовлення не є принципово новою. Вивчення та аналіз цієї проблеми в широкому контексті в різних аспектах розглядали у своїх працях Т. Брик [1], М. Вахницька [2], С. Климчук [3], М. Лісовий [4], І. Пахненко [5], О. Сиротиніна [6], Т. Тихонова [7], А. Юнда [9]. Однак проблема формування фахового мовлення іноземних студентів медичних університетів на сьогодні залишається недослідженою.

Мета статті – теоретично обґрунтувати проблему формування професійно орієнтованого мовлення як важливої складової професійної діяльності майбутніх лікарів-інокомунікантів та розкрити сутність педагогічних умов його забезпечення.

Комунікативна діяльність є основною складовою розвитку професійного мовлення. А. Юнда визначила фахову мовленнєву діяльність як обмін інформацією між двома і більше суб'єктами, що забезпечує реалізацію цілей та вирішення завдань професійної діяльності [9].

С. Климчук наголошує на тому, що професійно орієнтоване мовлення за своєю функціональною та структурною направленістю «є тим феноменом, який в конкретних умовах реалізації розширюється на окремі професійні різновиди» [3].

У лікарській професії формування фахового мовлення є категорією професійно значущою. Тому аналіз феномену «професійно орієнтоване мовлення» актуальний з таких причин:

- професійно орієнтоване мовлення – засіб успішної адаптації студента в професії;
- удосконалення професійно орієнтованого мовлення – можливість самореалізації майбутнього лікаря.

М. Вахницька визначає професійно орієнтоване мовлення як «функціональний різновид літературної мови, що проявляється у продуктивних видах мовленнєвої діяльності, яка здійснюється адресатом про розв'язанні завдань професійної комунікації» [2, с. 10].

О. Сиротиніна, аналізуючи фахове мовлення, зазначає, що воно є сплавом різних стилів. Науковець пояснює це тим, що професійно орієнтоване мовлення виконує інформаційно-впливову функцію, реалізується в умовах публічного спілкування та має колективного, але постійного адресата [6, с. 9].

Професійно орієнтоване мовлення містить такі складові:

- високий рівень мовного розвитку, достатній для вільного сприйняття й передання інформації;
- можливість застосування фахового мовлення на практиці.

Ці складові базуються на вільному опануванні усного та писемного, монологічного та діалогічного мовлення, фахової термінології та дотриманні норм літературного мовлення.

На думку М. Лісового, формування професійно орієнтованого мовлення медичних працівників передбачає опанування норм літературної мови, фахової термінології та здатність використовувати мовні засоби відповідно до мети й ситуації спілкування. Вищим рівнем сформованості такого мовлення, його зразком є культура професійного мовлення [4, с. 17].

За І. Пахненко, головною метою навчання професійного мовлення є формування у студентів високого рівня інтелекту, розвитку особистісних якостей, оскільки

значущість знань може усвідомити лише людина з високим рівнем мовленнєвої культури [5].

На нашу думку, основним завданням формування фахового мовлення на заняттях з української мови як іноземної є вироблення в майбутніх лікарів умінь і навичок мовної спеціалізації в тісному зв'язку мови з медичними дисциплінами, а також координація викладання української мови та фахових дисциплін. Найпродуктивніше мовленнєві навички студентів-іноземців формуються на занятті, умови якого максимально наближені до майбутньої фахової діяльності.

Науковці виділяють три рівні сформованості професійно орієнтованого мовлення: оптимальний, достатній та низький. Приналежність до того чи іншого рівня залежить від готовності студентів до професійного спілкування, наявності самоконтролю у спілкуванні, вмінні сприймати та опрацьовувати отриману інформацію, співпрацювати з іншими студентами та викладачем.

Основним показником рівня професійного мовлення студентів-іноземців медичних ВНЗ є ступінь сформованості його структурних компонентів: змістового, мотиваційного та особистісно-діяльнісного. Змістовий компонент включає наповнення навчального процесу необхідним матеріалом. При відборі змісту важливо не допускати як невинувато ускладненого матеріалу, що призводить до перевантаження студентів-іноземців, так і значного його полегшення, що знижує їхню активність та інтерес до процесу навчання. При викладанні навчальної інформації завжди слід враховувати такі чинники, як її науковість, новизна, професійна значущість та міжпредметні зв'язки.

Мотиваційний компонент передбачає позитивне мотивування інокомунікантів у процесі опанування професійно орієнтованого мовленням. Відомо, що позитивно вмотивоване навчання є одним з основних чинників успішності навчального процесу, в якому здійснюється спільна діяльність викладача і студентів. Забезпечення такої мотивації викликає цілеспрямовану активність студентів, стимулює вибір певних засобів і прийомів навчання. Таким чином, необхідною умовою опанування студентами-медиками професійно орієнтованого мовлення на оптимальному рівні є правильна мотивація. Студентам необхідно надавати актуальні та важливі знання, що знайдуть практичне застосування у їхній майбутній професійній діяльності. В. Фесянов виділяє дві основні мотиваційні системи – зовнішню і внутрішню. Вони відносно не залежні одна від одної, але мотиваційний комфорт досягається лише при функціонуванні обох систем [8, с. 21]. Внутрішньо вмотивовані студенти прагнуть навчатися, їхнє бажання є стійким і тривалим. Такі студенти успішно засвоюють навчальний матеріал, активно співпрацюють з викладачем, краще виконують творчі завдання. При зовнішній мотивації бажання навчатися є нестійким, а мотивація зникає без підсилення. У результаті вони обирають найпростіші завдання, уникаючи творчих підходів при їх виконанні. Для того щоб у студентів з'явилась внутрішня мотивація, викладачеві слід їх заохочувати, залучати до виконання складніших завдань. «Зниження внутрішньої мотивації (або її руйнування) може спостерігатися при ослабленні зовнішніх мотивів і стимулів» [1, с. 112]. Тому одним із завдань викладача української мови як іноземної у ВНЗ є позитивно вмотивувати студентів-іноземців до опанування ними фахового мовлення на оптимальному рівні. Таку мотивацію майбутніх лікарів забезпечує розвиток потреби у професійному спілкуванні, у постійному самовдосконаленні, яке потребує чіткого усвідомлення мети своєї майбутньої діяльності, значущості професії, оволодіння умінь і навичками самостійного навчання, професійного вдосконалення.

Особистісно-діяльнісний компонент передбачає особистісний підхід викладача до кожного студента-іноземця, максимально враховуючи його національні, статеві, вікові, індивідуальнопсихологічні особливості, а також рівень його знань і умінь. Урахування цих особливостей здійснюється через зміст і форму навчальних завдань та через характер спілкування зі студентом. Спрямовані до студентів-іноземців завдання,

запитання, зауваження в умовах особистісно-діяльнісного підходу мають стимулювати їхню активність на занятті.

Теоретична модель процесу формування професійно орієнтованого мовлення студентів-медиків, на думку Т. Тихонової, базується на основі особистісно-компетентнісного, комунікативно-діяльнісного та інтегрального підходів та включає такі етапи: проблемно-аналітичний, пропедевтичний, теоретичний, практичний та підсумковий [7]. Усі ці етапи передбачають поступове вивчення мови.

Необхідними для формування професійно орієнтованого мовлення студентів-медиків у межах теоретичної моделі є інваріативні й вваріативні організаційно-педагогічні умови навчання. Інваріативні умови передбачають сферу особистісного та професійного освітнього розвитку, систему психолого-педагогічної діагностики та моніторингу, використання інноваційних педагогічних технологій, наявність викладача, психолого-педагогічну готовність спеціалістів, програмно-методичне забезпечення. Варіативні умови формування фахового мовлення містять рефлексивний аналіз суб'єктивних емоційних станів, що реалізуються у взаємодії «викладач – студент», засвоєння студентами широкого спектру вербальних та невербальних засобів спілкування, використання конкретних професійних ситуацій та професійно орієнтованих комунікативних завдань, використання різноманітних засобів розвитку ініціативності у спілкуванні.

У процесі формування професійно орієнтованого мовлення майбутніх лікарів-інокомунікантів пропонуємо виокремлювати такі етапи:

- опанування основних лексичних та граматичних одиниць української мови;
- формування умінь і навичок розмовної української мови;
- розвиток навичок комунікації професійно орієнтованого мовлення;
- уміння працювати з фаховою літературою та користуватися медичною термінологією;
- застосування навичок професійного спілкування в типових і нетипових ситуаціях;
- засвоєння навичок спонтанного мовлення.

Послідовність цих етапів може бути різною, але наявність їх у процесі навчання вважаємо обов'язковою.

Таким чином, умови, форми та методи навчання як компонент процесу вивчення професійно орієнтованого мовлення майбутніх лікарів забезпечують формування оптимального рівня фахово-комунікативної компетентності через поетапне засвоєння загальних і спеціальних знань, професійно-комунікативних умінь і навичок, формування мотивів навчання та застосування фахового мовлення на практиці.

Професійне медичне мовлення студентів-іноземців успішно формується при використанні технологій модульно-компетентнісного навчання, яке передбачає використання комплексу імітаційних методів, зокрема таких:

- ігрові, що включають в себе ділову гру, розігрування ролей: лікар – пацієнт, лікар – лікар тощо.
- неігрові, доцільні для вирішення ситуаційних завдань, аналіз конкретних практичних ситуацій. Такі методи реалізуються за допомогою інтерактивних технологій.

Власне практична діяльність студентів-медиків під час проходження практики в лікувальних установах.

Найпродуктивніше професійні мовленнєві уміння та навички формуються на практичних заняттях, на яких використовуються ігрові технології, оскільки фахові ситуації вимагають застосування певної медичної термінології та сприяють виробленню професійного мовлення майбутніх лікарів.

Ефективному формуванню професійно орієнтованого мовлення в навчальному процесі сприяють психолого-педагогічні умови, насамперед ґрунтовно опрацьовані

типові вправи, які використовуються на різних етапах вивчення дисципліни «Українська мова як іноземна» для студентів медичних ВНЗ. Такі вправи ґрунтуються на основі підібраних професійних ситуацій з урахуванням особливостей інокомунікантів та домінування усних вправ, спрямованих на безпосередню комунікацію «студент – студент», «студент – викладач».

Медична практика доводить, що фахова мовна некомпетентність часто призводить до деяких мовних ускладнень, тому, опанувавши системи професійних мовленнєвих умінь і навичок, студент-іноземець матиме змогу спілкуватися на достатньому професійному рівні.

Отже, формування професійно орієнтованого мовлення студентів-іноземців ґрунтується на вдосконаленні їхньої мовленнєвої діяльності. Основу структури мовленнєвої діяльності становить мовленнєва ситуація, яка допомагає реалізації фахових завдань під час спілкування. Формування професійно орієнтованого мовлення майбутніх лікарів-інокомунікантів буде ефективним, якщо у процесі навчання забезпечити позитивну мотивацію розвитку умінь і навичок фахового мовлення. Застосування на заняттях інтерактивних форм і методів навчання сприятиме ефективності опанування студентами-іноземцями норм і правил професійного спілкування.

Перспективи подальших досліджень полягають в експериментальній перевірці методики формування оптимального рівня фахово-комунікативної компетентності майбутніх лікарів-інокомунікантів з метою її подальшого вдосконалення.

Література:

1. Брик О. Т. Обґрунтування педагогічних умов для формування вмінь професійного іншомовного спілкування майбутніх офіцерів / О. Т. Брик // Теорія і практика управління соціальними системами. Теорія. Історія та досвід розвитку педагогічної думки. – Харків, 2010. – № 4 – С. 111-119.
2. Вахницька М. Г. Професійно-мовленнєва підготовка педагога-нефілолога в умовах багатомовності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / М. Г. Вахницька. – Херсон, 2007. – 23 с.
3. Климчук С. В. Професійно-мовленнєва підготовка як умова оптимальної діяльності соціального педагога / С. В. Климчук // Науковий вісник ННБіП України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». – К., 2010. – Вип. 155. – Ч. 2. – С. 313-319.
4. Лісовий М. І. Формування професійного мовлення майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Лісовий М. І. – Вінниця, 2006. – 178 с.
5. Пахненко І. І. Методика навчання студентів-словесників професійно-орієнтованого мовлення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. І. Пахненко. – К., 1995. – 22 с.
6. Сиротинина О. Б. Русская разговорная речь. / О. Б. Сиротинина. – М. : Наука, 1983. – 286 с.
7. Тихонова Т. А. Формирование профессионально-коммуникативной компетентности студентов в процессе обучения в медицинском училище : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Т. А. Тихонова. – М., 2008. – 164 с.
8. Фесянов В. Психологические аспекты мотивации / В. Фесянов. – К. : Персонал: МАУП. – 2004. – № 5. – С. 60-63.
9. Юнда А. В. Психологические особенности профессиональной коммуникации судебного психолога-эксперта : дисс. ... канд. псих. наук : 19.00.05 / Юнда А. В. – Волгоград, 2008. – 295 с.

Боднарюк Л. Л.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ РЕЧИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ-ИНОКОММУНИКАНТОВ

Статья раскрывает понятие «профессионально ориентированная речь», теоретически обоснована проблема её формирования у студентов-иностранцев медицинских вузов. Проанализированы особенности структурных компонентов уровня сформированности

профессиональной речи будущих медиков – содержательного, мотивационного и личностно-деятельностного. Рассмотрены необходимые организационно-педагогические условия обеспечения профессионально ориентированной речи студентов-медиков и этапы его осуществления. Процесс формирования оптимального уровня профессионально-коммуникативной компетентности иностранных студентов представлено через поэтапное усвоение ими общих и специальных знаний, профессионально-коммуникативных умений и навыков.

Ключевые слова: профессионально-ориентированный, врачи- инокоммуниканты, речевой, коммуникативный, оптимальный уровень.

Bodnariuk L. L.

PROFESIONALLY ORIENTED LANGUAGE FORMATION OF FUTURE DOCTORS-INOCOMMUNICATORS

The article defines the concept «professional-oriented speech», it has theoretically grounded the problem of its formation for foreign students of medical universities. The above-mentioned speech formation is a continuous process of development skills of future speciality terminology usage. It has been analyzed the structural components peculiarities concerning the formational level of future physicians professional language: semantic, motivational and personal-activity. Speech situation makes up the basis for speech activity. This in its turn helps the implementation of professional tasks through communication. It has been considered necessary organizational and pedagogical conditions for providing professionally oriented language for medical students and the stages of its realization. The process of formation of the optimal level of foreign students' professional-communicative competence is being presented through gradual mastering by them general and specialized knowledge, professional and communicative skills. Psychological and pedagogical conditions contribute to the professionally oriented speech effective formation in the educational process. It was also fundamentally elaborated typology of exercises used at different stages learning the discipline «Ukrainian language as a foreign language» for medical students. Future doctors-inocommunicators professionally oriented speech formation will be effective if it is being provided the positive motivation of professional speech skills during the learning process as well as mastering rules and regulations, technologies and professional communication techniques by foreign students.

Keywords: professionally-oriented, doctors-inocommunicators, speech, communicative, the optimal level.

Рецензент: Кузьменко Ю.В.

УДК 378.016:811.111

Verbiy I. V.*

LANGUAGE LEARNING STRATEGIES FOR LOW-PROFICIENCY STUDENTS

The article analyzes what students have low-proficiency in English and investigates into challenges of work with such students. It is focused on language learning strategies as the thoughts or actions students use to complete learning tasks successfully. The use of grouping strategies is an effective management tool to provide efficient use of teacher and student time. Students can assist each other working in pairs, groups or as a team. Language learning strategies should be taught to students to help them become more effective learners, they are used for problem-solving during language learning. This means that the learner uses strategies when a task is challenging for him and cannot simply be accomplished automatically. Together with grouping strategies, metacognitive and task-based strategies have been highlighted in the work.

Keywords: language learning strategy, low-proficiency students, metacognitive strategies, grouping strategies, task-based strategies.

© Verbiy I. V.